

AMERIKANSKE SELVDREVNE KANONER

Av Per Oscar Brandvoll

Publisert 01.04.2021

På www.krigenalletapte.site

AMERIKANSKE SELVDREVNE KANONER.

USAs hær var i 1939 ubetydelig og på størrelse med den portugisiske, skal en tro hva som har blitt skrevet om emnet. Det var også få i den amerikanske hæren, som hadde noen tro på bruken av stridsvogner, så konstruktøren J. Walter Christies ble ignorert i sitt hjemland, til tross for at hans konstruksjoner ble meget populære i Sovjet Unionen. Noe av årsaken til at han ble ignorert i hjemlandet skyldes nok mangelen på penger til stridsvogner, mangelen på gode teorier om bruken av stridsvogner fra andre og noe kan jo skyldes hans uttalte ønske om å lage en stridsvogn, som kunne kjøre fra fly. Hvilket kan virke noe overdrevent på de fleste, selv om flyene på dette tidspunktet ikke gikk mye over 200 km/t. Hans andre tanker rundt stridsvogn konstruksjon var sunne, som det å ha et skråstilt panser, lav profil, kanon som kunne slå ut motstanderens stridsvogner, stor mobilitet, osv.

Imidlertid var og er USA et land med mange dyktige konstruktører og til tross for manglende oppmerksomhet og dårlig økonomi lagde den amerikanske hæren en selvdreven kanon i 1937 ved å plassere en 47 mm kanon på chassiset til en lett stridsvogn, M2A1. Imidlertid var testene ikke vellykket og ideen ble droppet. Denne beslutningen ble styrket av de store tap, som stridsvognene tilhørende begge parter led under den spanske borgerkrigen. Det er kanskje mer riktig å si at deler av hæren ønsket stridsvogner fordi de mente at tapene av mannskaper ellers ville være for stor, mens andre holdt på infanteriet og kavaleriet uten for mange tekniske hjelpemidler. De, som ville ha stridsvogner, viste til den spanske borgerkrigen og mente at stridsvognene måtte ha en kanon god nok til å bekjempe fiendtlige stridsvogner. Men stridsvogner var ikke lengst fremme på den beskjedne ønskelisten til flertallet i den amerikanske hæren. Denne beslutningen ble ytterligere styrket ved angrepet på Polen, fordi man ikke oppfattet at stridsvogner var avgjørende for den tyske hærens raske frammarsj, man trodde snarere at den raske seieren skyldtes at den polske hæren var mangelfullt utrustet og dårlig ledet.

I 1940 kom imidlertid sjokket, som endret på alle vurderinger av stridsvogner i strid, nedkjempningen av de allierte i Frankrike i løpet av seks uker. Det ble nå klart at USA både måtte ha stridsvogner og effektive midler til å bekjempe de.

Noe av det første man gjorde var å montere datidens standard antitank kanon, en 37 mm, på en jeep. Det gikk, men det ble liten plass til mannskapet og ammunisjonen, dessuten fryktet man at det raskt ville være nødvendig med en tyngre kanon for å bekjempe neste generasjons stridsvogner.

For å løse problemet med plass til mannskapet tok man heller den samme kanonen og monterte den på en Dodge kvarting, denne konstruksjonen fikk betegnelsen M6. Våpenet skjøt bakover, hvilket sparte frontrute og sjåfør for skader, i tillegg var løsningen gunstig for den tiltenkte taktikken, som ble kalt «skyt og stikk». Selve kanonen ble plassert rett over bakhjulene. Hele 5.400 av disse ble produsert. Den ble også kalt Fargo, siden den ble produsert av Fargo fabrikken tilhørende Chrysler. Som antitank våpen var imidlertid sammensetningen en fiasko, hvilket stridene i Nord-Afrika viste, men den ble brukt som støttevåpen under kampene i Stillehavet.

For å kunne ta i bruk en større kanon, måtte man ha en større vogn, det neste ble derfor å montere en 75 mm kanon på en M3 halvbelte vogn. Løsningen var vellykket og fikk betegnelsen M3 75 mm Gun Motor Carriage (GMC). Rundt 2.200 ble produsert og de så tjeneste både i Nord-Afrika og i Stillehavet. I Stillehavet hovedsakelig som støttevåpen, siden det var sjelden man støtte på japanske stridsvogner. M3 ble laget av White Motor Company sammen med den noe kortere, men ellers like M2. M2 hadde bakdører og var beregnet som oppklarings- og trekkvogn. Disse og tilsvarende vogner ble i tillegg laget av Autocar, Diamond T og International Harvester. Halvbelte vognene hadde som standard bevæpningen en 12,7 mm mitraljøsje og en 7,62 mm mitraljøsje på mannskapsvognene. Men en rekke andre utrustninger ble montert og vognene endret tilsvarende. M4 var en noe kortere vogn utstyrt med en 81 mm bombekaster. Vognene fra de andre produsentene fikk betegnelsene M5 og M9. Det var lite som skilte vognene av utseende, men enkelte av leverandørene brukte egne motorer, elektriske løsninger og girkasser. Noen vogner ble brukt til luftvern og fikk enten doble eller firling montasjer av 12,7 mm mitraljøsje. Andre fikk 37 mm eller 57 mm kanoner eller haubitser i størrelsene 75 mm eller 105 mm. De luftvern utrustede vognene fikk betegnelsene M13, M14, M15 og M16.

Vognene fikk kallenavnet «Purple Heart Boxes», Purple Heart var en medalje man fikk ved å bli såret i strid, av dette kan man slutte at vognene ikke var populære. Noe av skylden må manskapene ta selv, da de brukte vognene til oppgaver de ikke var laget for. Men pansringen var ikke god, på de første vognene var den så dårlig at tyske håndvåpen, som MG34, skjøt hull på dem. Dette ble rettet opp, men fortsatt var luftsprengninger fra fiendens artilleri med tilhørende splinter en stadig fare for manskapet siden vognene var åpne på toppen.

I tillegg til alle disse variantene var det en rekke forsøksvogner, som ikke ble satt i masseproduksjon. Noen vogner ble også modifisert ute blant styrkene. Totalt ble det produsert noe over 50.000 halvbelter av alle varianter. Til sammenligning ble det laget om lag 23.500 tyske pansrede lette og middelstunge tyske halvbelte vogner tilsammen.

Vi hadde noen amerikanske halvbelter etter krigen og på norske vinterveier blir den en kjelke uten styring. Så det ble med de få eksemplarene. Israel har brukt denne typen vogner i en rekke konflikter etter krigen. Vognene har da fått en to-takts dieselmotor og en ny girkasse.

Som en følge av de dårlige erfaringene skjedde det en endring i amerikanske tankegang og man valgte å bruke stridsvogner som grunnlaget for selvdrevne kanoner. Den første var M7, «Presten», som fikk sitt navn pga. av et lite tårn ute på siden med en 12,7 mm mitraljøsje, tårnet mente man lignet på en prekestol. Hovedvåpenet var en 105 mm haubitser, som var montert nede i skroget og derved hadde den en begrenset mulighet for justering i sideretningene uten å flytte hele vognen. Kjøretøyet hadde normalt 69 runder til haubitsen og 300 skudd til 12,7-en. Rundt 4.500 vogner ble laget av vognen, enten basert på skrogene til stridsvognene M3 Lee eller M4 Sherman. Presten ble også brukt av det norske forsvaret.

Nå skiftet man holdning igjen og de neste vognene fikk alle et tårn for å i hovedsak bli brukt til bekjempelse av stridsvogner. Den første vognen fikk betegnelsen M10 og skroget var igjen basert på M4 Sherman. Pansringen var tynnere enn på Sherman og for å kompensere for dette fikk vognen enn skrånende pansring også på siden. Tårnet var åpent og hadde en tre tommers kanon. Noen vogner fikk den britiske 17 pdr., som kanon, når de ble levert til britene. Denne kanonen var bedre egnet til å bekjempe stridsvogner. I felten fikk mange vogner tildekket

åpningen i tårnet, fordi åpningen gjorde bemanningen sårbar for geværild, håndgranater og splintgranater. Her ble både stål, sandsekker og tømmer brukt.

Ledelsens begeistring for «Skyt og Stikk» strategien fikk sitt endelige svar i den neste vognen, M18 Hellcat. Grunnlaget her var den lette stridsvognen M24 Chaffee og vognen var igjen enda tynnere pansret enn denne. Sammen med en stjernemotor hentet fra fly, ga dette en enda høyere hastighet, hele 90 km/t. Kanonen, enn 76 mm høyhastighets kanon, var god, men ikke god nok til å slå ut Tigre og Panthere frontalt. Derfor den høye hastigheten, som ga vognen en mulighet til raskt å komme ut på siden av de tyske kattedyrene og på denne måten slå de ut. Denne muligheten ble forsterket av at de tyske kattene ikke klarte å dreie tårnene raskt nok fordi motorene til dette var for svake. På Pantheren var dette tårndrivverket så svakt, at den ikke greidde å snu tårnet i hele tatt, hvis vognen sto på skrå. Riktignok var Pantheren raskere enn de fleste tyske vognene, men ikke bedre enn halvparten av Hellcatens hastighet. Den store hastigheten og gode kanonen gjorde M18 til den amerikanske vognen, som var mest effektive når det gjaldt å slå ut fiendtlige stridsvogner, målt i antall skadde egne vogner kontra antall ødelagte fiendtlige vogner. Vognens svakheter var igjen et åpent tårn, dårlig pansring og det at vognens Christie understell fikk enkelte allierte soldater til å tro at de sto ovenfor en tysk vogn. Derfor hadde disse vognene ofte større nasjonale kjennetegn enn andre allierte vogner.

Den siste vognen var et effektivt amerikansk svar på de tyske kattene, en vogn basert på M10, men nå med en effektiv 90 mm kanon i tårnet. Endringene skjedde uten større tekniske problemer og vognen fikk betegnelsen M36. Takket være de minimale endringene, kom vognene i kamp allerede i oktober 1944. Totalt noe under 1.400 vogner ble laget av denne typen før krigen i Europa tok slutt. Mange av disse vognene var M10 vogner, som ble konvertert. Vognen har blitt brukt i en rekke konflikter etter andre verdenskrig, som f.eks. Korea krigen, og nå sist på Balkan.

Forklaring/Navn	M3	M6	M7	M10	M18	M36
Stridsvekt i tonn	9	3,33	23	29,6	17,7	28,6
Besetning	5	4	8	5	5	5
Høyde	2260	2110	2540	2890	2570	3280
Bredde	1960	2240	2870	3050	2870	3050
Lengde	6170	4520	6020	5970	5280	5970
Motor i hk	147	99	340-400	450-375	350-400	450-375
Hk/tonn	16,2	29,7	16,7	15,5	19,8-22,6	15,7
Antall tusen prod.	2,2	5,3	4,3	5,4	2,5	1,4
Bevæpn., kanon i mm	75	37	105	76,2	76	90
Antall mitr.	2	0	1	1	1	1
Hastighet i km/t vei/terreng	72/?	80/?	40/19	50/?	90/?	42/?
Aksjonsradius vei	320	290	190	300	160	240
Pansring i mm	?	Null	12-62	10-57	5-25	9-127
Vadedybde i cm	?	30?	90	90	100	?

Så de nyere amerikanske selvdrevne kanoner hadde til forskjell fra de nye tyske selvdrevne kanonene, tårn, dårlig pansring og relativt stor hastighet. Det åpne tårnet gjorde de sårbare i kamp mot infanteri og på mange bilder fra kamphandlinger er mitraljøsen vendt bakover for å beskytte vognen mot infanteri, som angriper bakfra.

I krigens siste måneder fra september 1944 og utover var det få tyske stridsvogner å bruke de mot, så vognene ble i hovedsak benyttet mot infanteri stillinger. Unntaket var under den tyske Ardenner offensiven, hvor amerikanske selvdrevne kanoner ble effektivt brukt i forsvaret av Bastogne og av St. Vith.

I Stillehavet var japanerne villige til å bruke infanteriet i noe som ligner på selvmordsangrep mot fiendtlige stridsvogner. Dette og den kraftige vegetasjonen gjorde vogner med åpne tårn sårbare. De amerikanske selvdrevne kanonene ble derfor kraftig beskyttet av eget infanteri og mange av de fikk også flere mitraljøser. Det amerikanske marineinfanteriet brukte både M3 og M6 helt fram til slaget ved Okinawa. De japanske stridsvognene var så tynt pansret at også 37 mm kanonen hadde god virkning. Tyngre våpen brukte ofte eksplosive granater og ikke panserbrytende granater mot de japanske stridsvognene, siden de tyngre panserbrytende granater bare gikk rett igjennom de japanske vognene uten å anrette noen skade på annet enn

de deler av den japanske vognen eller besetningen, som granaten traff på sin vei inn og ut av vognen.